

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2013. gada 8. novembrī

lietā Nr. 2013-01-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Kristīne Krūma, Uldis Ķinis un Sanita Osipova,

pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma par lietas ierosināšanu,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 9. punktu, kā arī 19.¹ un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2013. gada 15. oktobra tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Saeima 2008. gada 2. oktobrī pieņēma Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likumu (turpmāk – KNAB izdienas pensiju likums), kas stājās spēkā 2009. gada 1. janvārī.

KNAB izdienas pensiju likums tika pieņemts, lai nodrošinātu Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – Birojs) amatpersonām Korupcijas

novēršanas un apkarošanas biroja likumā paredzētās tiesības uz izdienas pensiju un noteiktu kārtību, kādā izdienas pensija tiek piešķirta, aprēķināta un izmaksāta, Biroja amatpersonām garantējot sociālo interešu aizsardzību, kompensējot darbspēju priekšlaicīgu zaudējumu, dienesta laikā noteiktos papildu ierobežojumus un slodzi, kā arī lai nodrošinātu Biroja stabilitāti un kvalitatīvu darbību.

KNAB izdienas pensiju likuma 3. pants nosaka izdienas pensijas saņemšanai nepieciešamā izdienas stāža aprēķināšanu:

„Izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita:

- 1) Biroja amatpersonas statusā nostrādāto laiku;
- 2) laiku, kas nodienēts (nostrādāts) Latvijas Republikas valsts drošības iestāžu amatpersonas statusā;
- 3) laiku, kas nodienēts Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs;
- 4) laiku, kas nostrādāts Latvijas Republikas prokuratūras iestādēs prokurora amatos (vai prokuratūras atestēto darbinieku amatos, kādi bija noteikti prokuratūras iestādēs līdz 1994.gada 1.oktobrim) vai tiesā tiesneša amatos, ja Birojā amatpersona nostrādājusi vismaz 10 gadus;
- 5) laiku, kas nostrādāts Biroja darbinieka statusā, veicot korupcijas apkarošanas funkcijas;
- 6) 80 procentus no nostrādātā laika valsts institūcijās amatpersonas statusā, ja Birojā amatpersona nostrādājusi vismaz 15 gadus.”

2. Pieteikuma iesniedzēja – Administratīvā rajona tiesa (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) –, izskatot lietu pēc Elvīras Torohovičas pieteikuma par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) lēmuma atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, pieņēma lēmumu apturēt tiesvedību un vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu par KNAB izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punkta (turpmāk – apstrīdētā norma) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 109. pantam.

2.1. Saskaņā ar apstrīdēto normu Biroja amatpersonas izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita laiku, kas nodienēts Latvijas Republikas

Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs. Apstrīdētā norma neparedzot izdienas stāžā ieskaitīt laiku, kas nodienēts Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma aizskar pieteicējas administratīvajā lietā E. Torohovičas tiesības uz sociālo nodrošinājumu, jo neļauj viņai saņemt Biroja amatpersonas izdienas pensiju un tādējādi nodrošināt sevi ar iztikas līdzekļiem. Tāpēc apstrīdētā norma esot pretrunā ar Satversmes 109. pantu. Tāpat apstrīdētā norma neatbilstot Satversmes 91. pantam, jo izdienas stāža aprēķināšanā paredzot pret Biroja amatpersonām atšķirīgu attieksmi salīdzinājumā ar prokuroriem, tiesnešiem un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbiniekiem.

2.2. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka, izdienas stāžā ieskaitot tikai to laiku, kuru persona nodienējusi Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, pieteicēja administratīvajā lietā tiek nostādīta nevienlīdzīgā situācijā ar gados jaunākiem Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem, kuru darba stāžs lielākoties būs veidojies Latvijā, nevis Latvijas PSR. Tādējādi pieteicējai administratīvajā lietā, lai viņa varētu saņemt izdienas pensiju saskaņā ar KNAB izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 2. punktu, būtu jāstrādā ilgāk, neraugoties uz konstatēto arodslimību un darbības zudumu. E. Torohoviča vēl neesot sasniegusi tādu vecumu, lai varētu saņemt vecuma pensiju, un tādējādi, ņemot vērā apstrīdētajā normā noteikto ierobežojumu, netiekot nodrošināta ar iztikas līdzekļiem. Līdz ar to esot ierobežotas viņai Satversmes 109. pantā noteiktās tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

2.3. Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, Biroja amatpersonas, Iekšlietu ministrijas sistēmas darbinieki ar speciālajām dienesta pakāpēm, prokurori un tiesneši kā potenciālie izdienas pensijas saņēmēji ir vienādos un salīdzināmos apstākļos. Tātad viņiem darbs Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs būtu jāieskaita izdienas stāžā līdzīgi. Proti, arī Biroja amatpersonu, tāpat kā Iekšlietu ministrijas sistēmas darbinieku, prokuroru un tiesnešu izdienas stāžā esot jāieskaita laiks, ko tās nodienējušas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs. Tā kā atšķirīgās attieksmes leģitīmais mērķis neesot konstatējams, apstrīdētā norma neatbilstot Satversmes 91. pantā ietvertajam vienlīdzīgas attieksmes principam.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Saeima** – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. un 109. pantam.

3.1. Saeima nepiekrīt Pieteikuma iesniedzējas argumentiem par to, ka apstrīdētā norma ierobežojot E. Torohovičas tiesības uz sociālo nodrošinājumu, jo tās jau šobrīd nodrošinot E. Torohovičai kā Iekšlietu ministrijas darbiniecei ar speciālo dienesta pakāpi piešķirtā izdienas pensija. Līdz ar to valsts esot kompensējusi E. Torohovičai darbspēju zudumu, kas iestājies pirms vecuma pensijas piešķiršanai noteiktā vecuma sasniegšanas, strādājot Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs. Turklāt Satversmes 109. pants valstij neuzliekot par pienākumu piešķirt kādai personai jauna veida izdienas pensiju, darba stāžā ieskaitot laika posmu, par kuru jau piešķirta izdienas pensija. Saeima uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 109. pantam, jo E. Torohovičas tiesības saņemt izdienas pensiju nav aizskartas.

3.2. Saeima par nepamatotu atzīst arī Pieteikuma iesniedzējas viedokli, ka Biroja amatpersonas atrodies vienādos un salīdzināmos apstākļos ar Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm, prokuroriem un tiesnešiem. Izdienas pensiju sistēma pierādot, ka attiecīgo amatpersonu izdienas stāžā ieskaitāmais laiks ir noteikts nevis patvaļīgi, bet gan rūpīgi apsverot katras amatpersonu grupas funkcijas.

Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm sniegtā garantija – Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienētā laika ieskaitīšana izdienas stāžā – izrietot ne tikai no attiecīgā izdienas pensiju likuma, bet arī no Augstākās padomes 1991. gada 4. jūnija lēmuma „Par likuma „Par policiju” spēkā stāšanās kārtību” 4. punkta. Tātad tā esot speciāla un individuāla garantija, kas Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem attiecībā uz izdienas stāža skaitīšanu solīta Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas posmā, un likumdevējs ar attiecīgo izdienas pensiju likumu šo solījumu esot izpildījis. Savukārt prokuroru un tiesnešu izdienas stāžā tiekot ieskaitīts nevis jebkurš Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienētais, bet tikai noteiktos amatos nostrādātais laiks. Saeima norāda, ka arī prokuroru izdienas stāža skaitīšanā jāņem vērā speciālās garantijas, kas viņiem tika sniegtas Latvijas valstiskās neatkarības

atjaunošanas posmā un izriet no likuma „Par prokurora uzraudzību Latvijas Republikā”, kā arī no Prokuratūras likuma pārejas noteikumu 2. punkta. Līdzīga situācija esot attiecināma arī uz tiesnešiem.

Saeima uzskata, ka Biroju nevar pielīdzināt tipiskai Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādei. Vispārējais izdienas pensiju sistēmas princips paredzot, ka izdienas stāžā tiek ieskaitīts tikai Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienētais laiks. Savukārt atsevišķos gadījumos valsts atjaunošanas posmā likumdevējs esot paredzējis speciālas garantijas noteiktām amatpersonu grupām, un attiecībā uz šīm amatpersonām izdienas pensiju likumi paredzot zināmus izņēmumus no vispārējā principa. Līdz ar to apstrīdētā norma atbilstot Satversmes 91. pantā nostiprinātajam tiesiskās vienlīdzības principam.

4. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – uzskata, ka Biroja amatpersonas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar Satversmes aizsardzības biroja (turpmāk – SAB) amatpersonām, Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm, prokuroriem un militārpersonām. Taču normatīvais regulējums paredzot atšķirīgu attieksmi pret minētajām personām, proti, izdienas stāžs tiek noteikts pēc atšķirīgiem kritērijiem, atsevišķām personu grupām tajā ieskaitot dienestu iekšlietu sistēmā arī līdz Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanai.

Tieslietu ministrija norāda, ka atšķirīga attieksme pieļaujama tikai tad, ja tai ir leģitīms mērķis. Likumprojektu „Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likums” Saeimas Prezidijam iesnieguši Saeimas deputāti, un Tieslietu ministrija neesot piedalījusies šā projekta saskaņošanā. Tādēļ tās rīcībā neesot informācijas par likumdevēja iecerēto apstrīdētās normas pieņemšanas mērķi un tā nevarot izdarīt secinājumus par atšķirīgās attieksmes samērību un atbilstību vienlīdzības principam.

Tomēr Tieslietu ministrija pauž viedokli, ka apstrīdētā norma nonāk pretrunā ar KNAB izdienas pensiju likuma mērķi – nodrošināt Biroja stabilitāti un kvalitatīvu darbību. Likumprojekta anotācijā esot norādīts, ka citu tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem, kas maina darbavietu, pārejot uz Biroju,

nav iespēju saņemt izdienas pensiju. Līdz ar to šie darbinieki zaudējot sociālās garantijas, kas tiem pienāktos, ja viņi strādātu citās tiesībsargāšanas iestādēs. Taču saskaņā ar apstrīdētās normas regulējumu tiem darbiniekiem, kuri uz Biroju pārnāk no prokuratūras vai Iekšlietu ministrijas sistēmas un iekšlietu sistēmā ir dienējuši līdz Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanai, ar izdienas stāža aprēķināšanu saistītā situācija pasliktinoties.

5. Pieaicinātā persona – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs – nepiekrīt Pieteikuma iesniedzēja viedoklim, ka Biroja amatpersonas tiekot diskriminētas salīdzinājumā ar citu tiesībsargāšanas iestāžu amatpersonām, kuras pirms tam strādājušas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un kuru izdienas stāžā ieskaita Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nostrādāto laiku. Birojs nesaskatot līdzību starp savām un citu tiesībsargāšanas iestāžu funkcijām.

Uz Biroja amatpersonām un darbiniekiem tiekot attiecināti tikpat stingri ierobežojumi kā uz valsts drošības iestādēs dienošajiem un strādājošajiem. Minēto ierobežojumu mērķis esot valsts dienesta pienācīga darbība, lojalitāte valstij, kā arī demokrātiskas valsts iekārtas un nacionālās drošības apdraudējumu novēršana.

Birojs uzskata, ka Iekšlietu ministrijas darbinieki ar speciālajām dienesta pakāpēm un Biroja amatpersonas neatrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Biroja darbinieku izdienas pensijas kā sociālās garantijas veids pēc apjoma tiekot pielīdzinātas valsts drošības iestāžu darbinieku darba samaksai un sociālajām garantijām, lai motivētu tos ilglaicīgam darbam Birojā. Birojs neiekļaujoties Iekšlietu ministrijas sistēmā, neesot valsts drošības iestāde, un karjeras iespējas Biroja amatpersonām vienas iestādes ietvaros esot ļoti ierobežotas. Turklāt arī Birojā nostrādātais laiks ne visu tiesībsargāšanas iestāžu darbiniekiem tiekot ieskaitīts kopējā izdienas stāžā, kas dod tiesības saņemt izdienas pensiju. Līdz ar to dažādās institūcijās strādājušajiem izdienas pensiju saņēmējiem esot noteikti atšķirīgi izdienas pensijas stāža aprēķināšanas nosacījumi.

Pēc Biroja ieskata, apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. un 109. pantam.

6. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk –

Tiesībsargs) – uzskata, ka apstrīdētā norma ir pretrunā ar Satversmes 91. un 109. pantu.

6.1. Tiesībsargs, izvērtējot normatīvo regulējumu un vairāku tiesībaizsardzības iestāžu funkcijas, norāda, ka SAB amatpersonu un militārpersonu izdienas pensiju aprēķināšanas noteikumi nevar tikt pielīdzināti tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku situācijai. Līdz ar to militārpersonas un SAB amatpersonas neatrodies vienādos un salīdzināmos apstākļos ar Biroja amatpersonām.

Savukārt vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, pēc Tiesībsarga ieskata, atrodies tādas personu grupas kā Biroja amatpersonas, policijas darbinieki un prokurori. Tāpēc arī attieksmei pret šīm personu grupām vajadzētu būt vienlīdzīgai. Taču Biroja amatpersonu izdienas stāža aprēķināšanai esot noteikta atšķirīga kārtība.

Tiesībsargs norāda, ka, pieņemot KNAB izdienas pensiju likumu, likumdevēja mērķis bija novērst sociālā nodrošinājuma jomā konstatējamo nevienlīdzību starp Biroja amatpersonām un citu tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem. Turklāt attiecīgā likumprojekta anotācijā neesot izvērtēti nekādi papildu apstākļi, kas norādītu uz Biroja amatpersonu atšķirīgo stāvokli izdienas pensiju kontekstā. Tādējādi atšķirīgajai attieksmei neesot objektīva un saprātīga pamata. Tieši pretēji, sakarā ar tiesībām saņemt izdienas pensiju likumdevējs esot uzsvēris nepieciešamību ievērot vienlīdzības principu attiecībā uz Biroja amatpersonām un citu tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem. Biroja amatpersonu izdienas stāža aprēķināšana, ņemot vērā tikai Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas sistēmā nostrādāto laiku, esot diskriminējoša salīdzinājumā ar citu tiesībaizsardzības iestāžu, piemēram, Iekšlietu ministrijas, darbinieku un prokuroru izdienas stāža aprēķināšanu. Tādējādi apstrīdētā norma esot pretrunā ar Satversmes 91. pantu.

6.2. Likums paredzot Biroja amatpersonai, kurai vienlaikus ir tiesības uz vairākām izdienas pensijām, iespēju izvēlēties vienu izdienas pensiju. Šādu iespēju paredzot arī normatīvie akti, kas regulē citu ar Biroja amatpersonām vienādos un salīdzināmos apstākļos esošu tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku izdienas

pensijas. Tātad likumdevējs jau esot paredzējis, ka tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonām, kas uzkrājušas pieredzi dažādās tiesībaizsardzības iestādēs, var rasties tiesības uz vairākām izdienas pensijām, un attiecīgi piešķīris personai tiesības izvēlēties vienu izdienas pensiju, kas tai ļautu vislabāk īstenot savas tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

Tiesībsargs norāda, ka apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 109. pantam būtu vērtējama kopsakarā ar Satversmes 91. pantu. Persona nevarot pilnā mērā īstenot savas tiesības uz sociālo nodrošinājumu Satversmes 109. panta ietvaros, jo to liedzot apstrīdētā norma, kas pārkāpjot vienlīdzības principu. Tādējādi Tiesībsargs uzskata, ka apstrīdētā norma ir pretrunā arī ar Satversmes 109. pantu.

7. Pieaicinātā persona – Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes lektore doktorante Anita Kovaļevska – uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam.

7.1. A. Kovaļevska norāda, ka Biroja amatpersonu izdienas pensija tika noteikta ar mērķi gan kompensēt tām dienesta laikā noteiktos papildu ierobežojumus un slodzi, gan sekmēt Biroja kvalitatīvu darbību, gan arī kompensēt attiecīgās profesijas pārstāvjiem darbspēju priekšlaicīgu zaudējumu. Līdz ar to Biroja amatpersonas izdienas pensiju kontekstā atrodies vienādos un salīdzināmos apstākļos ar militārpersonām, SAB darbiniekiem, iekšlietu sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm un prokuroriem.

Minēto tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku izdienas pensiju likumi atšķirīgi regulējot izdienas stāžā ieskaitāmo laiku. Tomēr gan Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem, gan prokuroriem, gan militārpersonām esot paredzēts – vismaz ar zināmiem nosacījumiem – izdienas stāžā ieskaitīt arī to laiku, kas nodienēts Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, turpretī Biroja amatpersonām un SAB amatpersonām tas neesot paredzēts. Tātad apstrīdētā norma nosakot atšķirīgu attieksmi pret Biroja amatpersonām salīdzinājumā ar Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem, prokuroriem un militārpersonām, bet nenosakot atšķirīgu attieksmi pret Biroja amatpersonām salīdzinājumā ar SAB amatpersonām.

A. Kovaļevska teorētiski pieļauj, ka atšķirīgās attieksmes mērķis ir

nodrošināt sociālo taisnīgumu un tādējādi arī sabiedrības labklājību, neļaujot personām iegūt papildu sociālās garantijas saistībā ar to darbību nedemokrātiska režīma aizsardzībā, kā arī piesaistīt darbam Birojā valstij lojālas personas. Taču apstrīdētā norma neesot piemērots līdzeklis šāda mērķa sasniegšanai. Neesot pamata uzskatīt, ka visas personas, kas dienēja Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, būtu vērsušās pret Latvijas Republikas neatkarību vai demokrātisko iekārtu. Minētā mērķa sasniegšanai esot piemēroti citi līdzekļi, piemēram, ierobežojumi attiecībā uz noteikta amata ieņemšanu Birojā.

Turklāt, pieņemot KNAB izdienes pensiju likumu, esot deklarēts, ka tā mērķis ir nodrošināt Biroja amatpersonu un citu tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonu vienlīdzību, kā arī sekmēt to, lai par Biroja amatpersonām kļūst personas, kas pirms tam bijušas citu tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonas. Tieši šādā kontekstā esot īpaši svarīgi nepieļaut nepamatotu atšķirīgu attieksmi pret Biroja amatpersonām un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, jo pirms Biroja izveidošanas vēlāk tam nodotās funkcijas galvenokārt veikušas dažādas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes. Līdz ar to neesot skaidrs, kāpēc, piemēram, tādas personas izdienes stāžā, kura pēc Biroja izveidošanas turpināja darbu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, var ieskaitīt arī Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēto laiku, bet tādas personas izdienes stāžā, kura pēc Biroja izveidošanas darbu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nomainīja pret darbu Birojā, saglabājot līdzšinējās funkcijas, to pašu laiku ieskaitīt nevar.

A. Kovaļevska secina, ka ar apstrīdēto normu ir pieļauta atšķirīga attieksme pret personām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, un šai atšķirīgajai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata. Tādējādi apstrīdētā norma neatbilstot Satversmes 91. pantam.

7.2. Vērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 109. pantam, esot jāņem vērā, ka izdienes pensijas ir papildu sociālā garantija un ne Satversmes 109. pants, nedz arī Latvijas Republikai saistošie starptautiskie līgumi neparedz valsts pienākumu nodrošināt personai izdienes pensiju. Valstij esot liela rīcības brīvība personas izdienes stāžā ieskaitāmo periodu noteikšanā. Tas, ka valsts

nolemj kādu periodu neieskaitīt personas izdienas stāžā, pats par sevi nevarot būt Satversmes 109. panta pārkāpums.

Apstrīdētā norma varot radīt Satversmes 109. pantā noteikto tiesību aizskārumu tad, ja, nosakot tiesības uz izdienas pensiju, nav ievēroti vispārējie tiesību principi. Tā kā apstrīdētā norma neatbilstot Satversmes 91. pantam, tā, pēc A. Kovaļevskas ieskata, neatbilst arī Satversmes 109. pantam, jo neesot ievērots tiesiskās vienlīdzības princips attiecībā uz sociālo nodrošinājumu – izdienas pensiju.

Secinājumu daļa

8. Satversmes 109. pants nosaka: „Ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.”

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka „izdienas pensija ir papildu sociālā garantija personām, kuras valsts interesēs īpašos apstākļos pildījušas noteiktas funkcijas” (*Satversmes tiesas 2003. gada 4. decembra sprieduma lietā Nr. 2003-14-01 7. punkts*). Satversmes tiesa ir formulējusi arī mērķus, ar kādiem izdienas pensijas tiek piešķirtas personām, kuras darbojas profesijās un pilda dienestu vai amata pienākumus, kas rada tiesības pretendēt uz izdienas pensiju. Izdienas pensiju piešķiršana šādos gadījumos ir attaisnojama ar leģitīmiem mērķiem, proti, gan ar sabiedrības interešu aizsardzību, nodrošinot attiecīgo dienestu darbu, gan arī ar katras attiecīgā profesijā strādājošas vai attiecīgā amata pienākumus pildošas personas sociālo interešu aizsardzību (*sk. Satversmes tiesas 2007.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.2006-13-0103 7.punktu*).

Valsts var izvēlēties dažādus līdzekļus, lai kompensētu personām ar dienestu saistītos īpašos apstākļus. Taču tad, ja valsts ar likumu ir izveidojusi izdienas pensiju sistēmu, šī sistēma kļūst par valsts sociālās drošības sistēmas sastāvdaļu (*sk. Satversmes tiesas 2010.gada 31. marta sprieduma lietā Nr.2009-76-01 5.5. punktu*).

Līdz ar to jautājums par izdienas pensiju piešķiršanu ir aplūkojams Satversmes 109. pantā noteikto pamattiesību nodrošināšanas un aizsardzības kontekstā.

9. Sociālo tiesību īpašais raksturs nosaka tiesu varas kontroles robežas šajā jomā. Īstenojot sociālās tiesības, likumdevējs bauda plašu rīcības brīvību, ciktāl tā saprātīgi saistīta ar valsts ekonomisko situāciju. Likumdevējam ir liela rīcības brīvība arī personas izdienas stāžā ieskaitāmo periodu noteikšanā. Tomēr šī rīcības brīvība nav neierobežota (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-07-01 13. – 14. punktu*). Savukārt “tiesu varai ir pienākums izvērtēt, vai likumdevējs ievērojis šīs rīcības brīvības robežas” (*Satversmes tiesas 2006. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-10-03 16. punkts*). Izvērtējot likumdevēja rīcību sociālo tiesību nodrošināšanas un aizsardzības jomā, jāpārbauda, vai: 1) likumdevējs veicis pasākumus, lai nodrošinātu personām iespēju īstenot sociālās tiesības; 2) šie pasākumi veikti pienācīgi, proti, personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas sociālās tiesības vismaz minimālā apmērā; 3) ir ievēroti vispārējie tiesību principi (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2007-13-03 8.4. punktu*).

Satversmes 109. pants negarantē personām tiesības uz konkrētiem pensijas veidiem, tostarp izdienas pensiju, kas aprēķināta pēc konkrētiem kritērijiem vai konkrētā apmērā. Arī tas, ka valsts nolemj kādu periodu neieskaitīt personas izdienas stāžā, pats par sevi nav Satversmes 109. panta pārkāpums. Izskatāmajā lietā nav strīda par to, ka konkrētajā gadījumā tiesības uz sociālo nodrošinājumu vismaz minimālajā līmenī netiek skartas. Tāpat lietā nav materiālu, kas dotu pamatu secinājumam, ka Biroja amatpersonām samazināts līdz šim garantētais sociālās aizsardzības apjoms. Normatīvie akti nekad nav paredzējuši, ka šo personu izdienas stāžā būtu ieskaitāms Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienētais laiks. Taču tad, ja valsts noteikta veida pensiju ir paredzējusi likumā, Satversmes 109. pants prasa, lai valsts rīcība ar šo pensiju atbilstu tiesiskas valsts principiem. Attiecībā uz vispārējiem tiesību principiem izskatāmās lietas ietvaros strīds ir tikai par tiesiskās vienlīdzības principa ievērošanu.

Tādējādi izskatāmajā lietā apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 109. pantam vērtējama kopsakarā ar Satversmes 91. pantā ietverto tiesiskās vienlīdzības principu.

10. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jo paredz atšķirīgu attieksmi pret Biroja amatpersonām salīdzinājumā ar prokuroriem, tiesnešiem un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm.

Satversmes 91. panta pirmais teikums nosaka: „Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.” Interpretējot šo normu, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats. Atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, ja tai nav leģitīma mērķa vai ja nav samērīgas attiecības starp izraudzītajiem līdzekļiem un nospraustajiem mērķiem. Tātad, izvērtējot, vai apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jānoskaidro:

1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos;

2) vai apstrīdētās normas paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām;

3) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-69-01 9. – 10. punktu*).

11. Visupirms ir jāizvērtē, vai Biroja amatpersonas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar citiem izdienas pensiju saņēmējiem.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas tādas personu grupas kā Biroja amatpersonas, Iekšlietu ministrijas sistēmas darbinieki ar speciālajām dienesta pakāpēm, prokurori un tiesneši. Savukārt Saeima uzskata, ka Biroju nevar pielīdzināt tipiskai Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādei un tā amatpersonas neatrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar šādas iestādes darbiniekiem.

11.1. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka visus izdienas pensiju saņēmējus raksturo viens būtisks kopējs elements, proti, dienesta vai darba attiecības ar valsti. Taču var konstatēt, ka pastāv trīs galvenie iemesli, kāpēc šīm personām tiek garantēta izdienas pensija:

1) tiek pieņemts, ka, sasniedzot noteiktu vecumu vai nostrādājot attiecīgajā profesijā noteiktu laiku, samazinās vai zūd spējas nepieciešamajā kvalitātē izpildīt attiecīgā dienesta vai profesijas specifiskos darba pienākumus;

2) attiecīgā persona pilda tādu valstij svarīgu dienestu, kura gaita būtiski atšķiras no to personu darba apstākļiem, kuras strādā uz civiltiesiska līguma pamata. Dienesta laikā persona ir pakļauta valsts noteiktiem būtiskiem ierobežojumiem (dienesta gaitas reglamentiem u.c.), tās pienākums ir iesaistīties dienesta izpildē iepriekš neparedzētos, nereti bīstamos apstākļos. Izdienas pensija šajā gadījumā, no vienas puses, kompensē minētā dienesta periodā priekšlaicīgi zaudētās darbības, bet, no otras puses, kalpo kā kompensācija par dienesta laikā noteiktajiem ierobežojumiem neatkarīgi no tā, vai šie ierobežojumi ir vai nav radījuši priekšlaicīgu darbības samazināšanos;

3) izdienas pensija netieši veido it kā „atliktu atalgojumu” par nevainojamu dienestu ilgā laika periodā un sekmē attiecīgo dienestu un institūciju kvalitatīvu darbību, it īpaši antikorupcijas aspektā (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2006-13-0103 7.1. punktu*).

Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesa visas izdienas pensijas iedalījusi trijās grupās:

1) izdienas pensijas, kas noteiktas galvenokārt ar mērķi kompensēt darbības priekšlaicīgu zaudējumu konkrētajā profesijā, proti, izdienas pensijas māksliniekiem;

2) izdienas pensijas, kas noteiktas galvenokārt ar mērķi kompensēt dienesta laikā noteiktos papildu ierobežojumus un slodzi, kā arī sekmēt attiecīgo dienestu un institūciju kvalitatīvu darbību, it īpaši pretkorupcijas aspektā, taču nav saistītas ar nepieciešamību attiecīgajām personām priekšlaicīgi pensionēties, proti, izdienas pensijas tiesnešiem un diplomātiem;

3) izdienas pensijas, kas noteiktas ar visiem iepriekšminētajiem mērķiem, proti, izdienas pensijas militārpersonām, SAB darbiniekiem, iekšlietu sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm un prokuroriem (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2006-13-0103 7.1. punktu*).

Saskaņā ar KNAB izdienas pensiju likuma 1. pantu izdienas pensijas Biroja amatpersonām kompensē darbspēju priekšlaicīgu zaudējumu, dienesta laikā noteiktos papildu ierobežojumus un slodzi, kā arī nodrošina Biroja stabilitāti un kvalitatīvu darbību. Līdz ar to Biroja amatpersonu izdienas pensijas pieder pie trešās izdienas pensiju grupas. Tādējādi Biroja amatpersonas attiecībā uz tiesībām saņemt izdienas pensiju atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar militārpersonām, SAB darbiniekiem, iekšlietu sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm un prokuroriem.

11.2. Lai noteiktu, vai minēto iestāžu amatpersonas un darbinieki ir savstarpēji salīdzināmi, jāņem vērā šo iestāžu funkcijas.

Saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 8. panta pirmo daļu Birojs pilda šādas funkcijas: 1) likumā noteiktajos gadījumos sauc valsts amatpersonas pie administratīvās atbildības un piemēro sodus par administratīviem pārkāpumiem korupcijas novēršanas jomā; 2) veic izmeklēšanu un operatīvo darbību, lai atklātu Krimināllikumā paredzētos noziedzīgos nodarījumus valsts institūciju dienestā, ja tie ir saistīti ar korupciju. Tātad Birojs ir gan operatīvās darbības subjekts, gan izmeklēšanas iestāde.

Līdz ar to nepieciešams noteikt, kuras iestādes vēl tiek atzītas par operatīvās darbības subjektiem un kuras iestādes veic izmeklēšanas darbības, respektīvi, identificēt to iestāžu grupu, kuru amatpersonas veic līdzīgas funkcijas un tāpēc atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Operatīvās darbības likuma 25. panta pirmā daļa noteic, ka operatīvās darbības subjektu sistēmu veido valsts drošības, aizsardzības un sabiedriskās kārtības nodrošināšanas iestādes, kā arī citas īpaši pilnvarotas valsts institūcijas, kurām ar likumu piešķirtas tiesības savas kompetences ietvaros veikt operatīvās darbības pasākumus un kuru īpaši pilnvarotas amatpersonas ir tiesīgas tos īstenot likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt Kriminālprocesa 386. pantā izsmeļoši norādītas izmeklēšanas iestādes.

Saskaņā ar Valsts drošības iestāžu likuma 11. panta pirmo daļu valsts drošības iestāžu kopumu veido SAB, Militārās izlūkošanas un drošības dienests un Drošības policija, šīs iestādes savas kompetences ietvaros veic izlūkošanas, pretizlūkošanas darbības un ir operatīvās darbības subjekti. Tātad valsts drošības iestāžu funkcijas atšķiras no Biroja funkcijām, jo Birojs veic noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, bet valsts drošības iestādes – galvenokārt izlūkošanas un pretizlūkošanas darbības. No valsts drošības iestādēm tikai Drošības policija ir arī izmeklēšanas iestāde.

Savukārt valsts aizsardzības jeb militārā dienesta iestāžu skaitā ietilpst Nacionālo bruņoto spēku un Aizsardzības ministrijas pakļautībā un pārziņā esošas militārās struktūrvienības, kā arī Zemessardze (Militārā dienesta likuma 2. panta 1. punkts, Militārpersonu izdienas pensiju likuma 1. pants). Attiecīgi šo institūciju funkcija ir valsts teritorijas un sabiedrības aizsardzība. Tikai Militārā policija, kas ietilpst Nacionālo bruņoto spēku sastāvā, veic Biroja funkcijām līdzīgus uzdevumus, ir operatīvās darbības subjekts un arī izmeklēšanas iestāde (Nacionālo bruņoto spēku likuma 3. panta piektā daļa). Tātad arī šo aizsardzības iestāžu funkcijas pēc būtības atšķiras no Biroja funkcijām.

Sabiedriskās kārtības nodrošināšanas institūcijas tiesību aktos nav tieši definētas, tomēr, ievērojot attiecīgās funkcijas, par šādu institūciju var uzskatīt Valsts policiju (Iekšlietu ministrijas padotības iestāde). Likuma „Par policiju” 3. pants citastarp policijai nosaka šādus uzdevumus: novērst noziedzīgus nodarījumus un citus likumpārkāpumus, atklāt noziedzīgus nodarījumus, meklēt personas, kas izdarījušas noziedzīgus nodarījumus, kā arī savas kompetences ietvaros izpildīt administratīvos sodus un kriminālsodus. Valsts policija ir gan

operatīvās darbības subjekts, gan izmeklēšanas iestāde. Minētie uzdevumi sakrīt ar Biroja uzdevumiem. Tādējādi policijas darbinieki var tikt uzskatīti par tādu personu grupu, kas atrodas salīdzināmos apstākļos ar Biroja amatpersonām.

Arī prokuratūra ir tiesībsardzības iestāde, kas tieši saistīta gan ar izmeklēšanu, gan operatīvo darbību. Saskaņā ar Prokuratūras likuma 2. pantu tā uzrauga pirmstiesas izmeklēšanu un operatīvās darbības procesu. Tādējādi arī prokurori var tikt uzskatīti par tādu personu grupu, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar Biroja amatpersonām.

11.3. Papildus jānorāda, ka kopš 2011. gada 1. janvāra VSAA nodrošina vienotu visu izdienas pensiju administrēšanu, izņemot militārpersonu un SAB darbinieku izdienas pensiju administrēšanu. Militārpersonu izdienas pensiju administrēšana ir Aizsardzības ministrijas pārziņā, lai to aprēķini neatšķirtos no citām sociālajām garantijām, kas pienākas militārpersonām. Savukārt SAB atzina, ka tā amatpersonu izdienas pensiju izmaksu varētu veikt centralizēti VSAA, tomēr iebilda pret šo pensiju piešķiršanas centralizāciju, jo uzskatīja, ka SAB amatpersonu izdienas pensiju piešķiršana tā darba specifikas dēļ atstājama paša SAB kompetencē [sk. *Ministru kabineta 2009. gada 18. augusta sēdes protokola Nr. 53 38.§ – Informatīvais ziņojums „Par visu pensiju administrēšanas centralizēšanu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā” (TA-2637), pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=196385>, aplūkots 15.10.2013.].*

Tādējādi par personu grupām, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, var uzskatīt Biroja amatpersonas, iekšlietu sistēmas darbiniekus ar speciālajām dienesta pakāpēm un prokuroorus.

12. Analizējot, vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, secināms, ka normatīvajos aktos ietvertais uz minētajām personu grupām attiecinātais regulējums par izdienas stāžā ieskaitāmajiem darba (dienesta) periodiem nav identisks. Apstrīdētā norma paredz, ka Biroja amatpersonu izdienas stāžā ieskaita tikai laiku, kas nodienēts Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas sistēmas

iestādēs, bet neieskaita laiku, kas nodienēts Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs.

Likuma „Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm” 3. panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita izdienu – laiku, ko darbinieks nodienējis Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs. Šī norma izdienas stāžā ieskaitāmo laiku neaprobežo tikai ar Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēto periodu, bet ļauj izdienas stāžā ieskaitīt arī Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēto laiku. Tātad apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret Biroja amatpersonām un Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm.

Prokuroru izdienas pensiju likuma 3. panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita prokurora vai tiesneša amatā nostrādāto vai Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs izmeklētāja, izmeklēšanas struktūrvienības priekšnieka vai priekšnieka vietnieka amatā nodienēto laiku. Tātad arī šī norma ļauj izdienas stāžā ieskaitīt Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēto laiku, taču tikai to, kas nodienēts noteiktos ar izmeklēšanu saistītos amatos, proti, amatos, kuru pienākumi ir salīdzināmi ar prokurora amata pienākumiem. Tātad apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret Biroja amatpersonām un prokuroriem, jo neparedz iespēju Biroja amatpersonu izdienas stāžā ieskaitīt Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs pat salīdzināmos amatos nodienēto laiku.

Tādējādi apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret Biroja amatpersonām salīdzinājumā ar Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm un prokuroriem.

13. Tā kā apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret personu grupām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, Satversmes tiesai jāpārbauda, vai šādai atšķirīgai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētajā normā ietvertais regulējums, iespējams, ir saistīts ar nepieciešamību nodrošināt to, lai Biroja amatpersonas būtu lojālas valstij.

Saeima norāda, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm, prokuroru un tiesnešu izdienas stāža aprēķināšanā tiek ņemtas vērā speciālās garantijas, kas tika sniegtas Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas posmā, savukārt Birojs tika izveidots pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas, pamatojoties uz 2002. gada 18. aprīļa Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumu. Minētā likuma 2. panta pirmā daļa paredz specifiskas Biroja funkcijas: korupcijas novēršana un apkarošana, kā arī politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildes kontrole. Kaut arī Birojs neesot valsts drošības iestāde, tā darbība esot tieši saistīta ar valsts drošības, neatkarības un demokrātijas aizsardzību.

Arī Birojs ir norādījis, ka tas nav valsts drošības iestāde, tomēr tā darbība esot tieši saistīta ar valstiskās drošības, neatkarības un demokrātijas aizsardzību. Tāpēc uz Biroja amatpersonām un darbiniekiem attiecoties tikpat stingri ierobežojumi kā uz valsts drošības iestāžu darbiniekiem. Minēto ierobežojumu mērķis esot valsts dienesta pienācīga darbība, lojalitāte valstij, amata pienākumu veikšana valsts un sabiedrības interesēs, kā arī demokrātiskas valsts iekārtas un nacionālās drošības apdraudējumu novēršana (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 36.lpp.*).

Savukārt Tiesībsargs pauž viedokli, ka atšķirīgajai attieksmei konkrētajā situācijā nav leģitīma mērķa.

Ievērojot iepriekš teikto, varētu pieņemt, ka atšķirīgās attieksmes mērķis ir saistīts ar nepieciešamību aizsargāt demokrātisko valsts iekārtu un sabiedrības drošību, neļaujot personām iegūt papildu sociālās garantijas saistībā ar to darbību nedemokrātiska režīma iekšlietu sistēmā un tādējādi panākot, ka minētās personas nepiesakās darbam Birojā.

Tomēr Satversmes tiesai jāpārlicinās, vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt šādu leģitīmo mērķi.

14. Dienests Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs pats par sevi nevar liecināt, ka persona būtu darbojusies pret Latvijas Republikas interesēm. Personas, šajās iestādēs dienot, veica dažādas funkcijas. Līdz ar to nevar apgalvot, ka visas šīs personas noteikti būtu vērsušās pret Latvijas Republikas neatkarību vai demokrātisko iekārtu. Savukārt prasība par lojalitāti savai valstij ir vienlīdz attiecināma uz visām valsts amatpersonām, tostarp arī uz Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm un prokuroriem. Likumi ļauj šo personu izdienas stāžā ieskaitīt Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēto laiku. Tātad šie likumi apliecina: likumdevējs attiecīgajos gadījumos nav uzskatījis, ka dienests Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs būtu tāds fakts, kas pats par sevi raksturo personas attieksmi pret Latvijas Republiku.

Pat ja dienests Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs kādos konkrētos gadījumos tiešām varētu radīt šaubas par personas lojalitāti valstij, šā dienesta neieskaitīšana izdienas stāžā tomēr nav piemērots līdzeklis tam, lai nodrošinātu Biroja amatpersonu uzticību Latvijas valstij. Neieskaitot attiecīgo laiku personas izdienas stāžā, bet ļaujot tai strādāt Birojā, šis mērķis netiek sasniegts. To varētu sasniegt, nosakot konkrētām personām aizliegumu strādāt Birojā. Piemēram, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 5. panta trešās daļas 8. punkts liedz strādāt Birojā tām personām, kuras strādājušas PSRS Aizsardzības ministrijā, PSRS vai Latvijas PSR Valsts drošības komitejā noteiktos amatos.

15. KNAB izdienas pensiju likuma projekta anotācijā norādīts: „Nepieciešamību izdot normatīvo aktu nosaka tas, ka, atšķirībā no citām tiesībaizsardzības iestādēm, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonām netiek paredzētas izdienas pensijas, tādējādi nostādot Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonas nevienlīdzīgā situācijā ar citu tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonām. Vienlaicīgi vēršam uzmanību uz to, ka citu tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem, pārnākot uz darbu Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā, nav iespējas saņemt izdienas pensiju, līdz ar to

viņi zaudē iespēju izmantot tās sociālās garantijas, kas viņiem pienācās, strādājot citās tiesībsardzības iestādēs” (*likumprojekta „Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likums” anotācijas 1. punkts, <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/D10AD13C0D195D54C225722E004CB020?OpenDocument>, aplūkots 25.10.2013.*).

Tātad KNAB izdienas pensiju likums tika pieņemts ar mērķi nodrošināt vienlīdzību starp Biroja amatpersonām un citu tiesībsardzības iestāžu amatpersonām, kā arī sekmēt to, ka par Biroja amatpersonām kļūst personas, kuras pirms tam bijušas citu tiesībsardzības iestāžu amatpersonas un kurām ir profesionālā pieredze. Šādā kontekstā ir īpaši svarīgi nepieļaut nepamatotu atšķirīgu attieksmi pret Biroja amatpersonām un Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm.

Nav pamata uzskatīt, ka personas, kas iepriekš dienējušas Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un šobrīd atbilst visām likumā izvirzītajām amata prasībām, būtu mazāk kvalificētas konkrēto uzdevumu izpildei. Tieši otrādi, jau iepriekš minētā KNAB izdienas pensiju likuma projekta anotācija norāda uz nepieciešamību Birojam piesaistīt tādas personas, kuras iepriekš ir strādājušas tiesībsardzības iestādēs un kurām ir vajadzīgā pieredze.

Pirms Biroja izveidošanas tam nodotās funkcijas galvenokārt veica dažādas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes [*sk. First Evaluation Round. Evaluation Report on Latvia. Greco Eval I Rep (2002) 2E. Adopted by GRECO at its 9th Plenary Meeting (Strasbourg, 13–17 May 2002), http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round1/GrecoEval1%282002%292%20Latvia_EN.pdf, aplūkots 25.10.2013.*]. Tātad nav saskatāms pamatojums tam, kāpēc personai, kura pēc Biroja izveidošanas turpinājusi darbu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, izdienas stāžā var ieskaitīt Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēto laiku, bet personai, kura pēc Biroja izveidošanas darbu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nomainījusi pret darbu Birojā, turklāt veicot vienas un tās pašas funkcijas, šo laiku izdienas stāžā ieskaitīt nevar.

Arī šobrīd Biroja funkcijas korupcijas apkarošanas jomā lielā mērā sakrīt ar citu izmeklēšanas iestāžu un operatīvās darbības subjektu funkcijām, piemēram, Valsts policijas funkcijām. Atbilstoši Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 8. panta pirmajai daļai Birojs korupcijas apkarošanā pilda šādas funkcijas: 1) likumā noteiktajos gadījumos sauc valsts amatpersonas pie administratīvās atbildības un piemēro sodus par administratīviem pārkāpumiem korupcijas novēršanas jomā; 2) veic izmeklēšanu un operatīvo darbību, lai atklātu Krimināllikumā paredzētos noziedzīgos nodarījumus valsts institūciju dienestā, ja tie ir saistīti ar korupciju. Arī Valsts policijas amatpersonas sauc personas pie administratīvās atbildības un piemēro sodus par administratīviem pārkāpumiem, kā arī veic izmeklēšanu un operatīvo darbību, lai atklātu Krimināllikumā paredzētos noziedzīgos nodarījumus.

Ņemot vērā Biroja un Valsts policijas funkcijas, nav saskatāms nekāds saprātīgs un objektīvs pamatojums atšķirīgai attieksmei pret šo iestāžu amatpersonām izdienes stāža noteikšanā.

16. Nav pamata atšķirīgo attieksmi attaisnot arī ar to, ka Biroja speciālās kompetences dēļ tam nepieciešama lielāka neatkarība nekā, piemēram, Valsts policijai. Gan ANO Pretkorupcijas konvencijas 6. un 36. pants, gan arī Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencijas 20. pants prasa nodrošināt korupcijas novēršanas un apkarošanas iestādēm tām nepieciešamo neatkarību. Taču prasība pēc šo iestāžu neatkarības ir saistīta ar to darbības specializācijas jomu, nevis ar to, ka šādu iestāžu funkcijas pēc būtības būtu citādas nekā policijas iestāžu funkcijas (*sk., piemēram, Institutional Arrangements to Combat Corruption. A Comparative Study. United Nations Development Programme, 2005, p.5–6,*

http://regionalcentrebangkok.undp.or.th/practices/governance/documents/corruption_comparative_study-200601.pdf, aplūkots 15.10.2013.). Prasība pēc neatkarības nenorāda uz to, ka Biroja amatpersonas veiktu kādas funkcijas, kas būtiski atšķirtos no, piemēram, Valsts policijas amatpersonu funkcijām. Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencijas paskaidrojošajā ziņojumā pat norādīts,

ka pretkorupcijas iestādes darbam jābūt, cik vien iespējams, integrētam un saskaņotam ar policijas un prokuratūras darbu (*Criminal Law Convention on Corruption. Explanatory Report, paras. 95–100, <http://www.conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/173.htm>, aplūkots 15.10.2013.*).

Turklāt ne ANO Pretkorupcijas konvencija, ne Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencija neprasa, lai korupcijas novēršanas un apkarošanas iestādes obligāti būtu no policijas iestādēm nošķirtas vai lai tās nebūtu padotas valdībai (*sk., piemēram, Institutional Arrangements to Combat Corruption. A Comparative Study. United Nations Development Programme, 2005, p.5–6, http://regionalcentrebangkok.undp.or.th/practices/governance/documents/corruption_comparative_study-200601.pdf; Criminal Law Convention on Corruption. Explanatory Report, paras. 95–100, <http://www.conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/173.htm>, aplūkots 15.10.2013.*).

Tādējādi arī nepieciešamība nodrošināt Birojam pietiekamu neatkarību nenorāda uz saprātīgu un objektīvu atšķirīgās attieksmes pamatu.

17. Tā kā pret personām, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, ir pieļauta atšķirīga attieksme, kurai nav objektīva un saprātīga pamata, apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 91. pantā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam un nonāk pretrunā arī ar Satversmes 109. pantu.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punktu, ciktāl tas neparedz izdienas stāžā ieskaitīt dienestu Latvijas PSR Iekšlietu sistēmas iestādēs, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris